

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора медичних наук, професора кафедри ортопедичної стоматології Полтавського державного медичного університету МОЗ України Дворника Валентина Миколайовича на дисертаційну роботу Глушка Тараса Романовича "Клінічно-інструментальне обґрунтування ефективності реєстраційних матеріалів для встановлення міжщелепових співвідношень у пацієнтів при незнімному протезуванні", яка подана до разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.600.041 у Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького МОЗ України на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 – Стоматологія

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота присвячена вивченню питань удосконалення алгоритму діагностики та індивідуалізованого підходу до ортопедичного лікування пацієнтів незнімними протезними конструкціями шляхом клініко-інструментального визначення ефективності реєстраційних матеріалів для фіксації прикусу та застосування методик встановлення гармонійних міжщелепних співвідношень у позиції максимальних горбково-ямкових контактів.

Поняття оклюзії не обмежується морфологічною контактною взаємодією між зубами, воно охоплює динамічну морфофункціональну взаємодію між усіма складовими жувальної системи, включаючи зуби, тканини пародонта, нервово-м'язову систему, скронево-нижньощелепний суглоб і щелепно-лицеві кістки. Міжоклюзійний реєстрат є відтворенням горбково-фісурних взаємовідношень зубів-антагоністів і зубних рядів для перенесення міжщелепних співвідношень в артикулятор.

Позиція максимальної інтеркуспідації (МІК) визначається як положення оклюзійних співвідношень, в якому зуби обох рядів здебільшого розташовані незалежно від положення скронево-нижньощелепних суглобів. Для досягнення ідеальної оклюзії всі бічні зуби мають контактувати одночасно, а оклюзійні контакти мають бути рівномірно розподіленими.

Знання про оклюзію мають вирішальне значення для належної клінічної практики в стоматології. Серед клініцистів спостерігається все більша зацікавленість до планування лікування, орієнтованого на біомеханічні елементи, пов'язані з оклюзією. Водночас, попри беззаперечну необхідність оцінювання артикуляції зубів щодо одночасних контактів, часу та сили оклюзії в клінічній стоматології, нині вимірювання сили оклюзії зубів часто вимагає складних і суб'єктивних рішень, залишаючись значною науковою проблемою.

В ортопедичній стоматології важливо не лише вивчати оклюзію, але й адекватно реєструвати, зберігати та передавати інформацію про оклюзійні контакти для попередження як проблем під час виготовлення непрямих реставрацій, так і можливих ускладнень після завершення постійного протезування. Проте клінічна реєстрація та передача інформації для фіксації прикусу мають недоліки, пов'язані з неточністю та проблемами виконання маніпуляції. Саме вирішенню цих завдань присвячені наукові дослідження Тараса Романовича.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дана дисертаційна робота є фрагментом комплексної науково-дослідної роботи кафедри хірургічної і ортопедичної стоматології факультету післядипломної освіти Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького "Удосконалення методів діагностики та способів хірургічного і ортопедичного лікування дефектів зубо-щелепової системи пацієнтів з урахуванням індивідуалізованих етіопатогенетичних, клінічних і морфо-функціональних факторів" (№ 0119U104027 державної реєстрації), де здобувач є безпосереднім виконавцем зазначеного фрагменту названої теми.

Новизна дослідження та одержаних наукових результатів. На основі результатів дисертаційного дослідження була розроблена та запропонована методика клінічно-лабораторного біометричного обстеження пацієнтів з інтактними зубними рядами та хворих з включеними та дистально необмеженими дефектами. Подані основні показники інструментального

цифрового аналізу оклюзії в групах дослідження при застосуванні матеріалів для реєстрації міжщелепних співвідношень. Запропонований алгоритм клініко-інструментальної діагностики міжщелепових співвідношень у позиції максимальних горбково-ямкових контактів для індивідуалізованого ортопедичного лікування незнімними протезними конструкціями.

Здобувачем вперше було проведене порівняння результатів ефективності діагностично-лікувальних підходів при наданні ортопедичної стоматологічної допомоги хворим з включеними та дистально необмеженими дефектами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що сформульовані в дисертації, їх достовірність. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням автора, виконаним під науковим керівництвом доктора медичних наук, професора Ю.В. Вовка. Здобувач спільно з науковим керівником обрали тему, напрям, мету, завдання роботи, об'єм, методи дослідження. Дисертант самостійно здійснив пошук і проаналізував літературу за тематикою дисертації. У роботі здобувач зібрав клінічний матеріал, здійснив клінічні, лабораторні й інструментальні дослідження, провів статистичний аналіз, проаналізував та узагальнив отримані результати. Усі проведені дослідження є сучасними та відповідають поставленим завданням дисертації. Разом з науковим керівником сформульовані висновки та практичні рекомендації. Інструментальні дослідження виконані за безпосередньої участі автора на базі медичного центру ПП "Біоімплант-сервіс", акредитованого МОЗ України.

Нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень. Результати дисертаційного дослідження дозволили розробити послідовність клініко-лабораторного біометричного обстеження контрольної й основної груп пацієнтів. Запропонована методика перенесення біометричних міток на гіпсові моделі зубних рядів хворих. Опрацьований алгоритм клініко-інструментальної

діагностики міжщелепових співвідношень у позиції максимальних горбково-ямкових контактів для індивідуалізованого вибору способу та реєстраційних матеріалів при ортопедичному лікуванні дефектів зубних рядів і реставрацій оклюзійних поверхонь новітніми технологіями мікропротезування в пацієнтів з інтактними зубними рядами. Запропонований удосконалений спосіб отримання реєстрату у хворих з інтактними зубними рядами. Розроблені способи приготування опорних ортопедичних шаблонів при дефектах зубних рядів пацієнтів. Запропоновані практичні рекомендації лікарям-стоматологам для покращення діагностики й ортопедичного лікування пацієнтів з дефектами зубних рядів незнімними протезними конструкціями.

Розроблений "Спосіб визначення міжщелепових співвідношень пацієнтів за тривимірними показниками фіксації реєстраційними матеріалами" (Деклараційний патент України № 138826), що дає можливість встановити комплекс показників, які дозволяють оцінити й обґрунтувати вибір адекватного реєстраційного матеріалу, покращити результати незнімного протезування. Розроблений, запропонований і впроваджений у клінічну практику новий "Метод реєстрації міжщелепового співвідношення у пацієнтів при частковій втраті зубів" (Деклараційний патент України № 133446).

Результати досліджень впроваджені на галузевому рівні шляхом видання інформаційних листів МОЗ України "Метод реєстрації міжщелепового співвідношення у пацієнтів при частковій втраті зубів" (№ 170-2020), "Спосіб визначення міжщелепових співвідношень пацієнтів за тривимірними показниками фіксації реєстраційними матеріалами", а також у навчальний процес кафедри хірургічної і ортопедичної стоматології факультету післядипломної освіти, кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, практичну діяльність Стоматологічного медичного центру Львівського національного медичного університету імені Данила

Галицького, стоматологічного відділення Львівського обласного госпіталю інвалідів війни та репресованих імені Юрія Липи, ТОВ "Львівський медичний інститут", ортопедичних відділень міських стоматологічних поліклінік м. Львова й області, що підтверджено відповідними актами впровадження.

Оцінка змісту дисертаційної роботи.

Дисертація представлена на 223 сторінках комп'ютерного тексту та складається із вступу, огляду літератури, матеріалів і методів дослідження, розділу власних досліджень, узагальнення та аналізу результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків. Робота ілюстрована 48 таблицями та 79 рисунками. Список використаної літератури містить 150 джерел, зокрема 20 – кирилицею, 130 – латиницею.

Усі основні результати і нові наукові положення дисертаційної роботи повністю опубліковані у наукових журналах і висвітлені в матеріалах науково-практичних конференцій. У наукових працях, опублікованих за матеріалами дисертації у співавторстві, здобувачу належала провідна роль у формулюванні мети, завдань, методології дослідження, статистичній обробці та аналізі результатів.

У "**Вступі**" викладена актуальність теми дисертації, сформульовані мета та задачі дослідження. Вступ оформлено за загальноприйнятою схемою.

До вступу зауважень немає.

Огляд літератури представлений на 24 сторінках друкованого тексту і складається з трьох підрозділів.

У першому підрозділі першого розділу глибоко проаналізована література, яка висвітлює погляди на сучасні підходи до реєстрації міжщелепових співвідношень у практичній роботі лікарів-стоматологів. Другий підрозділ присвячений огляду літературних джерел щодо клініко-технологічної характеристики матеріалів, що застосовуються для позиціонування міжщелепних співвідношень. Третій підрозділ присвячено

значенню використання інструментального дослідження для оцінки-реєстрації міжщелепних оклюзійних співвідношень.

Розділ закінчується висноками, а результати досліджень даного розділу наведені в публікації.

Зауважень немає.

В першому підрозділі другого розділу "**Матеріали та методи дослідження**" представлено дизайн і програму дослідження, загальну характеристику пацієнтів 40 пацієнтів різної статі (з них 28 чоловіків і 12 жінок) віком від 20 до 64 років і їх розподіл на групи дослідження (з інтактними зубними рядами й одно- або двобічними дефектами зубних рядів). Другий підрозділ висвітлює клініко-лабораторно-біометричний методи обстеження пацієнтів. Третій підрозділ висвітлює методики цифрового аналізу оклюзійних співвідношень пацієнтів при проведенні незнімного протезування. В четвертому підрозділі описано способи реєстрації міжщелепних співвідношень при проведенні незнімного протезування. П'ятий підрозділ присвячений опису способів незнімного протезування, що застосовувалися в пацієнтів з дефектами зубних рядів. В шостому підрозділі описуються статистичні методи дослідження.

Слід відзначити ілюстративний матеріал, який значно полегшує сприйняття результатів дослідження.

Зауваження до розділу: на нашу думку в розділі достатньо було б навести загальну характеристику хворих без коротких витягів з історій хвороб, які представити в наступному розділі.

У **третьому** розділі представлені результати клінічного порівняльного аналізу показників біометричного відхилення міток у міжщелепному положенні максимальної інтеркуспідації при застосуванні досліджуваних реєстраційних матеріалів, а також результати клінічно-лабораторного й інструментального аналізу. Отримані результати дають підставу засвідчувати фактичну тотожність клінічних і лабораторних значень біометричного відхилення міток, що об'єктивно підтверджує практичні можливості

використання застосовуваних реєстраційних матеріалів у пацієнтів як з інтактними зубними рядами, так і при їх одно- та двосторонніх дефектах. Із числа порівняльних досліджень клінічних показників біометричного відхилення міток зубів-антагоністів у фронтальній і бічних ділянках зубних рядів, величин відхилень цих показників на гіпсових моделях у положенні максимальної інтеркуспідації слід зазначити наступні: при застосуванні реєстраційного матеріалу Futar D у хворих контрольної групи вони склали $0,04 \pm 0,05$ мм, 1-ї основної – $0,04 \pm 0,04$ мм, 2-ї основної – $0,03 \pm 0,03$ мм; Консіфлекс – $0,07 \pm 0,06$ мм, $0,06 \pm 0,05$ мм, $0,06 \pm 0,04$ мм відповідно; металізованого воску – $0,07 \pm 0,06$ мм, $0,06 \pm 0,05$ мм, $0,06 \pm 0,04$ мм відповідно.

В розділі наведені клінічні випадки з результатами незнімного протезування хворих, яким застосовували індивідуалізований спосіб реєстрації міжщелепових співвідношень при максимальній інтеркуспідації й обраний реєстраційний матеріал.

Розділ містить достатньо велику кількість рисунків та таблиць, а саме 46 та 47 відповідно.

Принципових зауважень до розділу немає. Результати даного розділу в повній мірі відображені у п'яти друкованих працях.

Розділ **"Аналіз та узагальнення результатів дослідження"** представляє собою аналітичне узагальнення попередніх розділів і систематизацію отриманих результатів. Він містить обговорення отриманих даних та їхнє порівняння із існуючим світовим досвідом та результатами досліджень інших авторів. Цей розділ визначає наукову новизну і практичну значущість роботи.

Висновки, які наведені в дисертаційному дослідженні, зроблені на основі фактичного матеріалу клінічного, експериментального досліджень та статистичної достовірності отриманих результатів. Вони відповідають завданням дослідження та свідчать про досягнення поставленої мети.

Зауважень до розділу немає.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях.

Основні результати роботи повністю відображені в 6 наукових публікаціях, 5 з них – статті в наукових фахових виданнях України, 1 стаття в науковому періодичному виданні країни, що входить до Європейського Союзу, а також індексується в наукометричній базі даних "Scopus". Автором отримані 2 патенти України на корисну модель та видані 2 інформаційних листи.

Основні положення роботи викладені на науково-практичних конференціях різних рівнів: 9 Східноєвропейській конференції з проблем стоматологічної імплантації (м. Львів, 2019); XVIII Конгресі Світової Федерації Українських Лікарських Товариств (м. Львів, 2020); науковопрактичній конференції "Новітні технології лікування патологічних станів щелепно-лицевої ділянки" (м. Івано-Франківськ, 2020); науково-практичній конференції з міжнародною участю "Актуальні питання сучасної стоматології" (м. Київ, 2021); міжнародній науково-практичній конференції "Сучасні тенденції та перспективи розвитку стоматологічної освіти, науки та практики" (м. Харків, 2021); науково-практичній конференції з міжнародною участю "Ортопедична стоматологія: традиції, сьогодення, погляд у майбутнє" (м. Полтава, 2021);

Особистий внесок здобувача в одержанні результатів, що виносяться на захист. Дисертаційна робота є особистим науковим дослідженням здобувача. Автор провів патентно-інформаційний пошук за темою дисертації, проаналізував та систематизував наукову літературу. Спільно із науковим керівником сформулював мету та завдання дослідження. Здобувач виконав клінічні дослідження, систематизував та проаналізував отримані результати, сформулював власне бачення наукових висновків.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Текст поданих матеріалів дисертації Глушка Т.Р. "Клінічно-інструментальне обґрунтування ефективності реєстраційних

матеріалів для встановлення міжщелепових співвідношень у пацієнтів при незнімному протезуванні" є оригінальним. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації, не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Текст представлених матеріалів дисертації є оригінальним, а наявні за її темою публікації не містять академічного плагіату.

Недоліки дисертації щодо її змісту і оформлення. У ході рецензування виникли деякі зауваження і несуттєві недоліки, які були враховані здобувачем, тому принципових зауважень щодо змісту, оформлення, подання матеріалу в дисертації та суті викладених результатів немає. Дисертація оформлена згідно існуючих нормативних рекомендацій і, безумовно, заслуговує на позитивну оцінку.

Поряд з тим при ознайомленні з дисертаційною роботою виникли запитання, на які хотілось би почути від автора пояснення:

- 1) Які зазвичай є основні причини появи погрішностей в отриманих реєстратах?
- 2) Назвіть основні критерії для отримання точного реєстрату міжщелепових співвідношень?
- 3) Які етапи статистичної обробки даних були використані у вашому дослідженні?

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Глушка Тараса Романовича "Клінічно-інструментальне обґрунтування ефективності реєстраційних матеріалів для встановлення міжщелепових співвідношень у пацієнтів при незнімному протезуванні" є завершеною науковою працею, у якій наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення актуального завдання – підвищення ефективності ортопедичного лікування пацієнтів незнімними протезними

конструкціями шляхом удосконалення клініко-інструментального визначення та фіксації міжщелепового положення максимальної інтеркуспідації при застосуванні реєстраційних матеріалів.

За своєю актуальністю, метою і завданням дослідження, науковою новизною і практичною значущістю для стоматології, достовірністю і обґрунтованістю отриманих результатів дослідження і висновків дисертація повністю відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. "Про затвердження вимог до оформлення дисертації", "Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., а її автор Глушко Тарас Романович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 22 – "Охорона здоров'я" за спеціальністю 221 – Стоматологія.

Офіційний опонент:

Професор кафедри ортопедичної
стоматології з імплантологією
Полтавського державного медичного
університету МОЗ України,
доктор медичних наук, професор

В. М. Дворник

Підпис професора В. М. Дворника засвідчую

Учений секретар